

Фінанси, банківська справа та страхування

УДК 336.71:336.77:004

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.18725628>

**Фінансова інклюзія: розвиток доступу до фінансових послуг у глобальному
масштабі**

Ставерська Тетяна Олександрівна

кандидат економічних наук, доцент, завідувача кафедри фінансів,
банківської справи та страхування, факультет управління торговельно-
підприємницькою та митною діяльністю, Державний біотехнологічний
університет, 61002, м. Харків, вул. Алчевських, 44,

<https://orcid.org/0000-0001-8417-2982>

Жилякова Олена Валеріївна

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів, банківської
справи та страхування, факультет управління торговельно-підприємницькою та
митною діяльністю, Державний біотехнологічний університет, 61002,
м. Харків, вул. Алчевських, 44,

<https://orcid.org/0000-0003-4580-1752>

Лисак Галина Георгіївна

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів, банківської
справи та страхування, факультет управління торговельно-підприємницькою та
митною діяльністю, Державний біотехнологічний університет, 61002,
м. Харків, вул. Алчевських, 44,

<https://orcid.org/0000-0001-5151-9687>

Прийнято: 06.02.2026 | Опубліковано: 21.02.2026

***Анотація.** Актуальність дослідження зумовлена зростанням ролі фінансової інклюзії як одного з ключових чинників соціально-економічного розвитку, скорочення нерівності та досягнення цілей сталого розвитку в умовах цифрової трансформації глобальної економіки. Незважаючи на суттєве розширення фінансового охоплення населення у світі, зберігаються значні міжрегіональні відмінності в доступі, використанні та якості фінансових послуг, що потребує комплексного наукового аналізу з урахуванням інституційних і цифрових чинників. Метою статті є комплексне дослідження розвитку фінансової інклюзії у глобальному масштабі з акцентом на трансформацію доступу до фінансових послуг під впливом фінтех-екосистеми, mobile money та цифрових платіжних інструментів. Методологічну основу дослідження становлять методи порівняльного аналізу, структурно-логічного узагальнення, динамічного та регіонального аналізу. Емпіричну базу сформовано на основі даних Global Findex, матеріалів міжнародних фінансових інституцій і національної статистики, що дало змогу оцінити фінансову інклюзію за інституційним, цифровим і поведінковим вимірами. У результаті дослідження встановлено, що фінансова інклюзія в сучасних умовах еволюціонує від інфраструктурно-орієнтованої моделі до цифрово-інтегрованої, в якій ключову роль відіграють фінтех-рішення та цифрові канали взаємодії із клієнтами. Доведено, що mobile money та цифрові платежі суттєво підвищують рівень активної фінансової участі населення, особливо в країнах із низьким і середнім рівнем доходу, компенсуючи обмеження традиційної банківської інфраструктури. Виявлено, що використання цифрових платежів є інформативним індикатором якості фінансової інклюзії, оскільки відображає реальне залучення населення до фінансових операцій. Прикладний аналіз підтвердив наявність глобального тренду скорочення фізичної фінансової інфраструктури на тлі зростання цифрової доступності фінансових послуг. Практична цінність отриманих результатів полягає в можливості їх використання для формування державної політики у сфері фінансової інклюзії*

та вдосконалення стратегій цифровізації фінансового сектору.

Ключові слова: цифрові фінансові послуги, mobile money, фінтех-екосистема, цифрові платежі, доступність фінансових послуг, фінансова поведінка населення, інституційний розвиток.

Financial inclusion: expanding access to financial services on a global scale

Tetiana Staverska

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Head of the Department of Finance, Banking and Insurance, Faculty of Trade, Business and Customs Management, State Biotechnological University, 61002, Kharkiv, Str. Alchevsky, 44, <https://orcid.org/0000-0001-8417-2982>

Olena Zhyliakova

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Finance, Banking and Insurance, Faculty of Trade, Business and Customs Management, State Biotechnological University, 61002, Kharkiv, Str. Alchevsky, 44, <https://orcid.org/0000-0003-4580-1752>

Halyna Lysak

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Finance, Banking and Insurance, Faculty of Trade, Business and Customs Management, State Biotechnological University, 61002, Kharkiv, Str. Alchevsky, 44, <https://orcid.org/0000-0001-5151-9687>

Abstract. *The relevance of this study is driven by the growing role of financial inclusion as a key factor in socio-economic development, inequality reduction, and the achievement of the Sustainable Development Goals in the context of the digital transformation of the global economy. Despite the significant expansion of financial*

access worldwide, substantial interregional disparities persist in terms of access, usage, and quality of financial services, which necessitates a comprehensive scientific analysis that accounts for both institutional and digital determinants. The purpose of the article is to provide a comprehensive analysis of the development of financial inclusion at the global level, with a particular focus on the transformation of access to financial services under the influence of the fintech ecosystem, mobile money, and digital payment instruments. The methodological framework of the study is based on comparative analysis, structural and logical generalization, as well as dynamic and regional analysis. The empirical basis is formed using data from the Global Findex Database, reports of international financial institutions, and national statistical sources, which made it possible to assess financial inclusion across institutional, digital, and behavioral dimensions. The findings demonstrate that financial inclusion is evolving from an infrastructure-oriented model toward a digitally integrated model in which fintech solutions and digital channels of customer interaction play a decisive role. It is substantiated that mobile money and digital payments significantly increase the level of active financial participation of the population, particularly in low- and middle-income countries, by compensating for the limitations of traditional banking infrastructure. The study reveals that the use of digital payments serves as an informative indicator of the quality of financial inclusion, as it reflects the actual engagement of the population in financial transactions. The applied analysis confirms the existence of a global trend toward the contraction of physical financial infrastructure alongside the expansion of digital access to financial services. The practical significance of the results lies in their potential application in shaping public policy on financial inclusion and improving digitalization strategies in the financial sector.

Keywords: *digital financial services, mobile money, fintech ecosystem, digital payments, access to financial services, financial behavior of the population, institutional development.*

Постановка проблеми. У сучасних умовах глобальної економічної трансформації фінансова інклюзія набуває стратегічного значення як інструмент соціально-економічного розвитку, зниження нерівності та підвищення добробуту населення [1]. Доступ до базових фінансових послуг розглядається як важлива передумова економічної активності домогосподарств і бізнесу та досягнення цілей сталого розвитку, зокрема у сфері подолання бідності та зменшення соціальних диспропорцій [2, с. 4708]. Та попри зростання рівня володіння фінансовими рахунками у світі, зберігаються значні міжрегіональні і міжкраїнні відмінності в доступності та якості фінансових послуг. Формальне охоплення населення не завжди супроводжується активним використанням фінансових інструментів, особливо в країнах із низьким і середнім рівнем доходу, де існують інституційні та соціальні бар'єри.

Важливу роль у подоланні цих обмежень відіграє цифровізація фінансових послуг і розвиток фінтех-екосистеми [3]. Поширення mobile money, цифрових платіжних сервісів і дистанційних каналів обслуговування розширює доступ до фінансової системи й актуалізує потребу комплексного аналізу фінансової інклюзії з урахуванням інституційних, цифрових і поведінкових чинників.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасні дослідження фінансової інклюзії засвідчують трансформацію її ролі від інструменту розширення доступу до фінансових послуг до комплексного чинника соціально-економічного розвитку, стійкості та безпеки в умовах цифровізації. Так, Л. Олейнікова та ін. розглядають фінансову інклюзію як індикатор національної безпеки, пов'язаний із довірою до фінансової системи та фінансовою грамотністю [4, с. 324]. У свою чергу, Ю. Шаповал виявляє розходження між фінансовою глибиною та інклюзією в Україні на тлі цифровізації [5, с. 215], тоді як А. Микитась визначає її стратегічним пріоритетом державної політики [1, с. 178]. Натомість Т. Ставерська та ін. доводять опосередкований вплив фінансової грамотності на стабільність через механізми інклюзії [6, с. 103]. Міжнародні дослідження акцентують на ролі цифрових і фінтех-інструментів у

розширенні інклюзії. Так, З. Чжоу та ін. обґрунтовують значення корпоративної відповідальності та цифрових компетенцій [7], М. Шабан та ін. підкреслюють каталізуючу роль цифрової інклюзії [8], а С. Дхахрі та ін. наголошують на синергії інформаційно-комунікаційних технологій і фінансового розвитку [9]. На мікрорівні М. Ашуер та ін. звертають увагу на мобільний фінтех і соціальні чинники залучення вразливих груп [10, с. 1253], тоді як О. Кодонго відзначає збереження нерівностей попри зростання участі у фінтех-екосистемі.

Важливий напрям сучасних досліджень пов'язаний із взаємозв'язком фінансової інклюзії і фінансової спроможності населення [11]. Нелінійний характер взаємодії між фінансовою інклюзією та фінансовою грамотністю встановили С. Гребен та І. Мігус, підкреслюючи значення інституційної якості та захисту споживачів [12, с. 312]. Порівняльний аналіз Р. Каміс для Малайзії та Індонезії виявляє відмінності поведінкових і регуляторних чинників поширення цифрових платежів у країнах Південно-Східної Азії [2, с. 4708]. У національному контексті С. Онищенко та А. Глушко доводять, що фінансова і цифрова інклюзія ветеранів є основою їх соціально-економічної реінтеграції і безпекостійкого розвитку [3]. Досвід ЄС у дослідженні О. Середи засвідчує ключову роль наднаціонального регулювання та цифрових технологій у зниженні бар'єрів доступу до фінансових послуг [13, с. 153]. Інституціональний вимір фінансової інклюзії системно розкрито в праці К. Краус та ін., де акцент зроблено на трьох вимірах інклюзії (охопленні, використанні, якості) та імплементації принципів цифрової фінансової інклюзії G20 [14, с. 18]. У статті О. Десятнюк та ін. було встановлено, що фінансова інклюзія в Україні перебуває на етапі активного становлення та розвивається як складник ширшої економічної інклюзії, при цьому ключовими тенденціями виступають розширення доступності [15, с. 21].

Отже, наукові джерела одноставно підтверджують, що фінансова інклюзія є багатовимірним явищем, розвиток якого визначається поєднанням цифрових технологій, фінансової грамотності, інституційної якості та цілеспрямованої

державної політики, а її поглиблення виступає важливим чинником сталого та інклюзивного економічного зростання.

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми. Попри значний науковий доробок у сфері фінансової інклюзії, проведений огляд джерел засвідчує наявність низки невіршених і дискусійних питань, що зберігають актуальність у сучасних умовах. Більшість наукових досліджень зосереджується або на макрорівневих показниках доступу до фінансових послуг, таких як володіння рахунками чи рівень розвитку фінансової інфраструктури, або на аналізі окремих цифрових інструментів: фінтех-рішень, mobile money та цифрових платіжних сервісів. Водночас цілісне поєднання цих складників у межах єдиної аналітичної моделі фінансової інклюзії залишається недостатньо опрацьованим. Обмеженою є також кількість порівняльних досліджень, що комплексно оцінюють трансформацію фізичної і цифрової доступності фінансових послуг у різних групах країн із урахуванням їх інституційних, технологічних і соціально-економічних відмінностей. Крім того, питання якості та стійкості фінансової інклюзії, зокрема взаємозв'язок між формальним доступом до фінансових сервісів, реальним рівнем їх використання та змінами фінансової поведінки населення, потребують подальшого емпіричного обґрунтування. Практична цінність дослідження полягає в можливості використання отриманих результатів для обґрунтування напрямів розвитку національних і наднаціональних стратегій фінансової інклюзії, удосконалення регуляторної політики у сфері цифрових фінансових послуг, а також для адаптації міжнародного досвіду щодо розширення доступу населення до фінансових сервісів в умовах цифрової трансформації економіки.

Формулювання цілей статті. Метою дослідження є комплексний аналіз розвитку фінансової інклюзії у глобальному масштабі з акцентом на трансформацію доступу до фінансових послуг під впливом цифровізації, фінтех-екосистеми, mobile money та цифрових платіжних інструментів, а також оцінка змін у фізичній і цифровій доступності фінансових сервісів у вибраних країнах.

Виклад основного матеріалу дослідження. Фінансова інклюзія в сучасних дослідженнях розглядається як багатовимірне явище, що виходить за межі формального володіння рахунком та охоплює реальну здатність населення користуватися фінансовими послугами. Вона трактується як поєднання доступу, використання, якості та стійкості фінансових сервісів, які визначають рівень інтеграції домогосподарств у фінансову систему [16]. Доступ відображає можливість відкриття рахунку та користування фінансовою інфраструктурою, однак сам по собі не гарантує повноцінної участі через поширеність неактивних рахунків. Використання характеризує регулярність і різноманітність фінансових операцій і відображає перехід до фактичної фінансової участі [17, с. 129]. Якість послуг пов'язана з їхньою вартістю, зручністю та рівнем захисту споживачів, тоді як стійкість відображає здатність фінансових систем забезпечувати довгострокову інклюзію в умовах криз і трансформацій [14, с. 27]. Узагальнення зазначених вимірів узгоджується з цілями сталого розвитку (далі – ЦСР), зокрема ЦСР 1, ЦСР 8 та ЦСР 9, де фінансова інклюзія розглядається як інструмент зниження нерівності та стимулювання інклюзивного зростання [3].

В умовах цифрової трансформації ключовим чинником розширення фінансової інклюзії стає розвиток фінтех-екосистеми, яка знижує бар'єри доступу, скорочує трансакційні витрати та підвищує зручність фінансових сервісів. Вона охоплює цифрові платежі, мобільний банкінг, альтернативне кредитування та персоналізовані фінансові платформи, формуючи нові моделі управління ресурсами [2]. Їх функціональний вплив на фінансову інклюзію узагальнено в таблиці 1. Наведені дані свідчать, що фінтех-екосистема формує багаторівневий механізм забезпечення фінансової інклюзії, впливаючи не лише на розширення доступу до фінансових послуг, але і на якість їх використання та стійкість фінансової участі населення.

Таблиця 1

Вплив фінтех-екосистеми на фінансову інклюзію

Сегмент фінтех-ринку	Сутнісна характеристика	Основний внесок у фінансову інклюзію	Приклади компаній
Альтернативне кредитування (Lending)	Цифрові платформи, що пропонують альтернативу традиційним банківським кредитам, включаючи моделі <i>buy now, pay later (BNPL)</i> , P2P-фінансування та мікрокредитування	Розширення доступу до кредитних ресурсів для населення та малого бізнесу без кредитної історії або з обмеженим доступом до банків	Klarna, Affirm, LendingClub
Цифрові банки / необанки	Повністю цифрові фінансові установи, що надають банківські послуги без розгалуженої мережі фізичних відділень	Зниження інституційних і географічних бар'єрів доступу до фінансових послуг; підвищення зручності та швидкості обслуговування	Revolut, KakaoBank, Kuda
Персональні фінанси (Personal finance)	Цифрові сервіси для аналізу доходів і витрат, фінансового планування та підвищення фінансової грамотності	Підвищення якості використання фінансових послуг, формування навичок управління особистими фінансами	Mint, Credit Karma
Інституційні інвестори (Fintech-enabled asset management)	Фінтех-рішення для управління активами, інвестиційними фондами та заощадженнями клієнтів	Розширення доступу до інвестиційних інструментів і довгострокового заощадження для ширших верств населення	BlackRock, Vanguard
Централізовані криптобіржі	Регульовані платформи для обміну та зберігання криптоактивів, що функціонують у межах фінансового нагляду	Альтернативний доступ до фінансових операцій і заощаджень у країнах з обмеженою банківською інфраструктурою	Binance, Coinbase
Сталий фінанс (Sustainable finance)	Фінансові платформи, орієнтовані на екологічну, соціальну відповідальність та інклюзивні моделі фінансування	Поєднання фінансової інклюзії із цілями сталого розвитку, підтримка соціально вразливих груп	MioTech, Pelt8

Джерело: узагальнено авторами за [18].

Для оцінки впливу фінтех-рішень на фінансову інклюзію необхідно перейти від концептуального аналізу до емпіричного вимірювання базового рівня доступу до фінансових послуг. Таким базовим індикатором у міжнародних дослідженнях виступає володіння фінансовими рахунками, яке дозволяє

кількісно оцінити масштаби фінансового охоплення населення та динаміку залучення до формальної фінансової системи. Емпірична база дослідження ґрунтується на узагальнених даних міжнародних статистичних джерел [18; 19; 20], що відображають зміни в рівні фінансової інклюзії у глобальному розрізі. У межах цього дослідження аналізується динаміка володіння фінансовими рахунками в країнах із низьким і середнім рівнем доходу як найбільш чутливій до інституційних і технологічних трансформацій групі країн. Також увагу зосереджено на зміні структури володіння рахунками, зокрема на співвідношенні традиційних банківських рахунків і рахунків mobile money, що дозволяє оцінити внесок цифрових фінансових сервісів у подолання фінансової ексклюзії. Відповідні емпіричні результати наведено на рисунку 1.

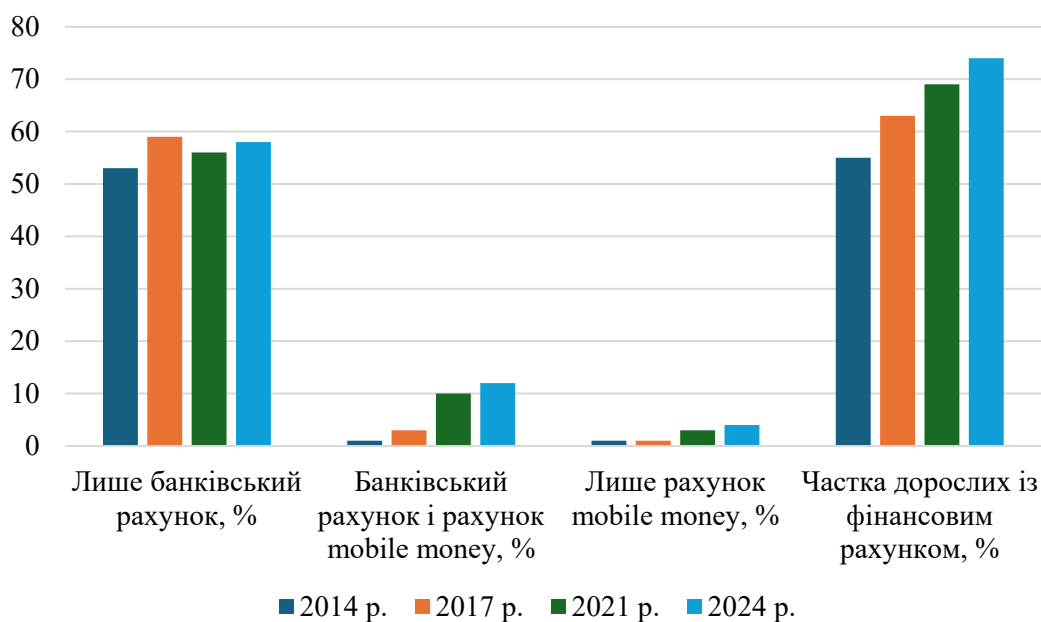

Рис. 1. Динаміка володіння фінансовими рахунками в країнах із низьким і середнім доходом, 2014–2024 рр.

Джерело: побудовано авторами за [18].

Результати візуалізації свідчать про стійке зростання рівня фінансової інклюзії у країнах із низьким і середнім рівнем доходу у 2014–2024 рр. Частка дорослого населення з фінансовими рахунками зросла майже на 20 відсоткових пунктів, що відображає розширення доступу до формальної фінансової системи.

Важливою тенденцією є зміна структури володіння рахунками. З 2017 р. ключовим чинником зростання стає поширення mobile money: частка осіб, які поєднують банківські та мобільні рахунки, зросла з близько 1 % у 2014 р. до понад 12 % у 2024 р., а кількість користувачів лише mobile money також стабільно зростає. Отримані результати підтверджують роль mobile money як каталізатора фінансової інклюзії, особливо для груп населення, недостатньо охоплених традиційним банківським обслуговуванням. Водночас банківські рахунки зберігають значення та функціонують у взаємодії із цифровими сервісами. Для комплексної оцінки глобальних трансформацій фінансового доступу доцільно порівняти ці тенденції зі світовою динамікою та групами країн за рівнем доходу, що представлено на рисунку 2.

Рис. 2. Глобальна динаміка володіння фінансовими рахунками за групами країн, 2011–2024 рр.

Джерело: побудовано авторами за [18].

Дані свідчать про поступове зростання фінансової інклюзії у світі протягом 2011–2024 рр., що проявляється в збільшенні частки дорослого населення з фінансовими рахунками від близько половини у 2011 р. до майже 80 % у 2024 р. Це відображає трансформацію фінансових ринків під впливом цифровізації та інституційних реформ. Міжгруповий аналіз виявляє асиметрію фінансового

доступу. У країнах із високим рівнем доходу охоплення населення є майже повним і наближається до рівня насичення, тоді як у країнах із низьким і середнім рівнем доходу спостерігається більш динамічне зростання, що зумовило істотне скорочення розриву між групами. Отримані результати підтверджують, що основний потенціал розширення фінансової інклюзії зосереджений у країнах, що розвиваються, де важливу роль відіграють mobile money та дистанційні банківські сервіси в подоланні інституційних і територіальних бар'єрів доступу. Разом із тим агреговані показники не відображають регіональної неоднорідності процесів фінансової інклюзії, що зумовлює доцільність подальшого аналізу окремих регіонів, зокрема Східної Азії і Тихоокеанського регіону та Європи і Центральної Азії (рис. 3).

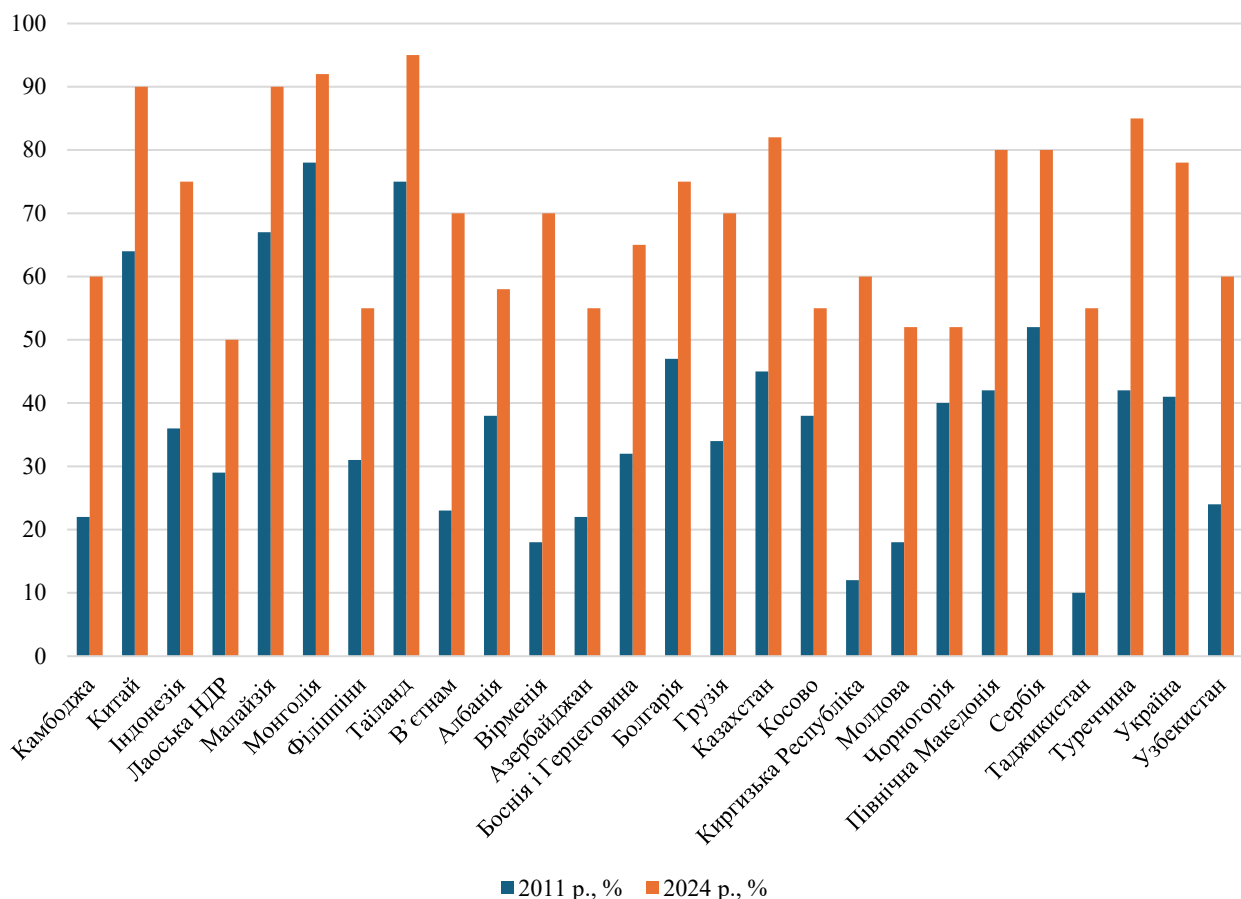

Рис. 3. Зміна частки дорослого населення з фінансовими рахунками у
вибраних регіонах світу, 2011–2024 рр.

Джерело: побудовано авторами за [18].

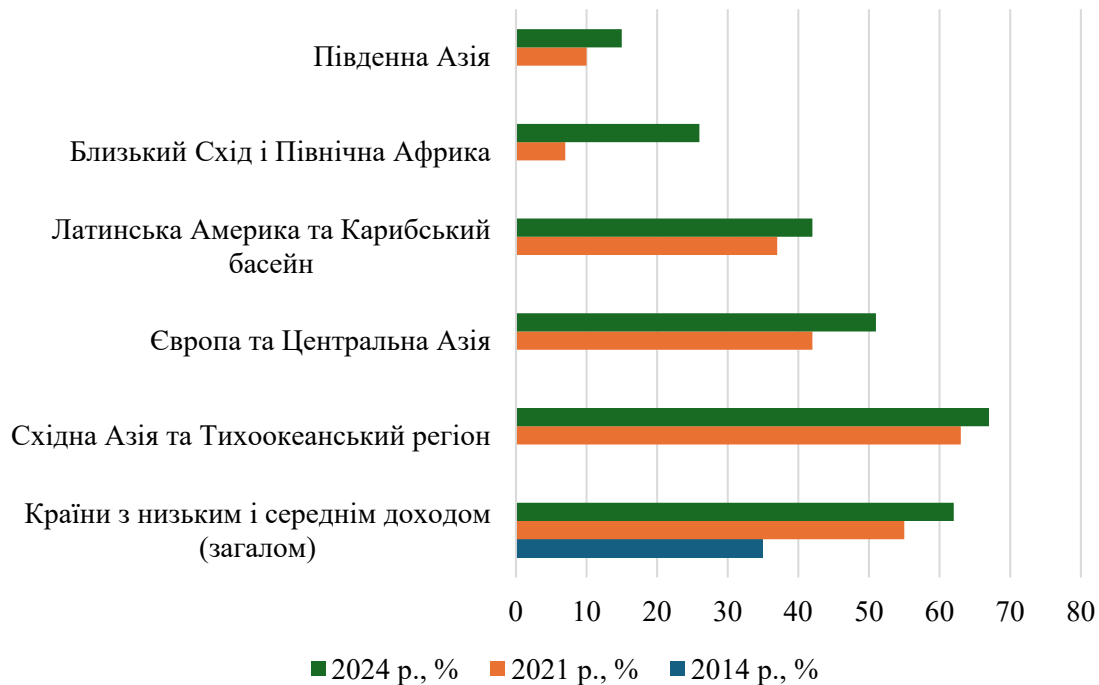
Представлені дані свідчать про синхронне зростання фінансової інклюзії у країнах Східної Азії і Тихоокеанського регіону та Європи і Центральної Азії у 2011–2024 рр., однак із різною інтенсивністю та стартовими умовами. У країнах Східної Азії і Тихоокеанського регіону зростання є більш стрімким, особливо в державах із низьким початковим рівнем охоплення, що підтверджує ефективність цифрових фінансових інструментів як механізму прискореного розвитку. Країни Європи та Центральної Азії демонструють помірну, але стабільну динаміку, поєднуючи цифровізацію банківських послуг із трансформацією інституційних систем. Значні прирости у Вірменії, Туреччині, Україні та Казахстані свідчать про зростання ролі цифрових каналів навіть у регіонах із розвиненими банківськими структурами. Порівняльний аналіз підтверджує, що розширення фінансового охоплення залежить як від рівня економічного розвитку, так і від структури фінансових ринків, поширеності мобільних технологій та доступності альтернативних фінансових сервісів. Водночас показники володіння рахунками не відображають повною мірою рівень фактичної участі населення у фінансовій системі.

У цьому контексті наступним етапом аналізу є дослідження використання цифрових платіжних інструментів як індикатора активної фінансової інклюзії, що відображає її поведінковий вимір. На відміну від формального доступу до рахунків, поширення цифрових платежів характеризує реальну інтенсивність фінансової взаємодії, рівень довіри до цифрових сервісів і ступінь інтеграції фінансових інструментів у повсякденні економічні практики домогосподарств і бізнесу.

З огляду на це доцільним є аналіз глобальної і регіональної динаміки використання цифрових платежів упродовж останнього десятиліття (рис. 4). Ілюстративні дані відображають стійке зростання використання цифрових платежів як ключового поведінкового індикатора фінансової інклюзії у глобальному масштабі. У країнах із низьким і середнім рівнем доходу частка дорослого населення, яке здійснювало або отримувало цифрові платежі, майже

подвоїлася упродовж 2014–2024 рр., що свідчить про перехід від формального володіння фінансовими рахунками до їх активного використання в повсякденних економічних операціях.

Примітка: відсутні порівняльні регіональні дані за 2014 р.

Рис. 4. Поширення та динаміка використання цифрових платежів у глобальному вимірі

Джерело: побудовано авторами за [18].

Регіональний аналіз демонструє суттєву асиметрію темпів поширення цифрових платіжних інструментів. Найбільш динамічне зростання зафіксовано у регіоні Близького Сходу та Північної Африки, де цифрові платежі переходять із маргінального сегмента до одного з ключових каналів фінансової взаємодії. Помірно стабільне але системне зростання спостерігається в Східній Азії і Тихоокеанському регіоні, а також у Європі та Центральній Азії, де цифрові платежі доповнюють розвинену банківську інфраструктуру. Водночас у Південній Азії та Африці на південь від Сахари цифрові платежі залишаються критично важливим інструментом фінансової інтеграції населення, забезпечуючи доступ до базових платіжних сервісів за умов обмеженого

розвитку традиційного банкінгу.

Отже, використання цифрових платежів доцільно розглядати як якісний індикатор активної фінансової інклюзії, що відображає не лише формальний доступ до фінансових сервісів, але і ступінь їх реального вбудовування в повсякденну економічну поведінку населення. Водночас навіть високий рівень цифрової платіжної активності не усуває повністю структурних обмежень фінансової інклюзії, які формуються на інституційному рівні та пов'язані з доступністю фінансової інфраструктури, рівнем цифровізації банківських каналів і масштабом охоплення населення базовими фінансовими сервісами.

З огляду на це, подальший аналіз зосереджується на оцінці доступності фінансових послуг у фізичному та цифровому вимірах на прикладі вибраних країн, які репрезентують різні моделі розвитку фінансової системи та різні траєкторії фінансової інклюзії. До вибірки включено країни з різним рівнем доходу, ступенем розвитку банківської інфраструктури та роллю цифрових фінансових каналів у забезпеченні доступу до фінансових послуг. Такий підхід дозволяє порівняти класичну інфраструктурно-орієнтовану модель (із домінуванням банкоматів і відділень) з моделями, що характеризуються прискореною цифровою трансформацією й активним використанням дистанційних фінансових сервісів.

Для інституційної оцінки доступності фінансових послуг використано показники, які відображають як фізичну присутність фінансової інфраструктури, так і рівень цифрової взаємодії клієнтів із фінансовою системою. Зокрема, аналіз охоплює динаміку кількості банкоматів і банківських відділень як традиційних каналів доступу, а також поширення платіжних карток і користувачів мобільного та Інтернет-банкінгу як індикаторів цифрової доступності. Поєднання таких показників дає змогу оцінити баланс між скороченням фізичної інфраструктури та розширенням цифрових фінансових каналів у сучасних фінансових системах.

Для забезпечення аналітичної чіткості та компактності нами використано порівняльний аналіз індикаторів доступності фінансових послуг за 2022 та

2024 рр., що дозволяє виявити ключові структурні зміни у фізичному та цифровому вимірах фінансової інклюзії без впливу короткострокових коливань (табл. 2).

Таблиця 2

Зміни індикаторів фізичної і цифрової доступності фінансових послуг у
вибраних країнах, 2022 та 2024 рр.

Банкомати, од		Банківські відділення, од.		Кредитні картки, од.		Користувачі мобільного та Інтернет-банкінгу, од.	
2022 р.	2024 р.	2022 р.	2024 р.	2022 р.	2024 р.	2022 р.	2024 р.
Бразилія							
190398	15313	28227	26809	205390631	236317351	110420034910	141878638941
Німеччина							
52 652	51224	4 825	4 572	35 566 371	35 072 968	н.д.	н.д.
Індія							
260873	267584	151392	159756	73 627 330	101802736	54766815880	129763418912
Кенія							
2 301	2 289	1 475	1 573	324 575	331 346	н.д.	н.д.
Україна							
28 279	29024	5 331	5 007	15 109 106	21 043 356	н.д.	н.д.

Примітка: н.д. – дані відсутні або не публікуються в зіставному форматі.

Джерело: побудовано авторами за [20].

Табличні дані дозволяють узагальнити ключові тенденції розвитку доступу до фінансових послуг у глобальному масштабі шляхом поєднання фізичного та цифрового вимірів фінансової інклюзії. Порівняльний аналіз вибраних країн за 2022 та 2024 рр. свідчить, що зростання фінансової інклюзії у сучасних умовах дедалі менше залежить від поширення традиційної банківської інфраструктури та все більше визначається рівнем цифрової доступності фінансових сервісів. У більшості досліджуваних країн спостерігається тенденція до скорочення або стагнації кількості банкоматів і банківських відділень, що відображає глобальний тренд оптимізації фізичної фінансової інфраструктури. Водночас скорочення фізичних каналів доступу не супроводжується зменшенням фінансового охоплення населення, а, навпаки, поєднується зі зростанням використання безготівкових інструментів і дистанційних фінансових сервісів. Це

свідчить про трансформацію моделей доступу до фінансових послуг у напрямі цифрово-орієнтованої фінансової інклюзії.

Особливо показовими є приклади країн із масштабним цифровим фінансовим розвитком, де різке зростання кількості платіжних карток і користувачів мобільного та Інтернет-банкінгу компенсує скорочення фізичної інфраструктури. Така модель дозволяє забезпечити масовий доступ до фінансових послуг навіть за умов територіальної розрізненості населення та високих трансакційних витрат традиційного банкінгу. У цьому контексті цифрові фінансові канали виступають ключовим інструментом досягнення фінансової інклюзії у країнах із великим населенням і значними регіональними диспропорціями.

Водночас країни з перехідними моделями фінансової системи демонструють комбінований підхід до розвитку фінансової інклюзії, за якого фізична банківська інфраструктура зберігає важливу роль, але поступово доповнюється цифровими каналами доступу. Зростання кількості платіжних карток у таких країнах свідчить про поширення безготівкових розрахунків і формування передумов для активнішого використання цифрових фінансових сервісів, що є необхідною умовою поглиблення фінансової інклюзії.

Узагальнюючи результати прикладного аналізу можна стверджувати, що розвиток фінансової інклюзії у глобальному вимірі відбувається шляхом переходу від інфраструктурно-орієнтованої моделі доступу до фінансових послуг до цифрово-інтегрованої моделі, в якій ключовими чинниками виступають доступ до цифрових каналів, масовість їх використання та інституційна спроможність фінансових систем забезпечувати стабільну взаємодію з населенням. Така трансформація формує нові підходи до оцінювання фінансової інклюзії і підкреслює необхідність комплексного врахування як фізичних, так і цифрових вимірів доступу до фінансових послуг.

Висновки. На підставі проведеного дослідження встановлено, що фінансова інклюзія в глобальному масштабі зазнає якісної трансформації, яка

проявляється в переході від домінування фізичної банківської інфраструктури до цифрово-орієнтованих моделей доступу до фінансових послуг. Зростання частки населення, що володіє фінансовими рахунками, супроводжується зміною характеру фінансової участі від формального відкриття рахунків до активного використання цифрових платіжних і заощаджувальних інструментів. Доведено, що фінтех-екосистема, зокрема сервіси mobile money та цифрові платіжні платформи, відіграє ключову роль у розширенні доступу до фінансових послуг у країнах із низьким і середнім рівнем доходу, компенсуючи інституційні та інфраструктурні обмеження традиційного банківського сектору. Виявлені регіональні відмінності в структурі фінансової інклюзії свідчать про існування різних моделей інтеграції населення у фінансову систему, що формуються під впливом рівня цифровізації, розвитку фінансової інфраструктури та соціально-економічних умов. Обґрунтовано, що використання цифрових платежів є одним з найбільш інформативних індикаторів активної фінансової інклюзії, оскільки відображає реальну інтеграцію фінансових сервісів у повсякденну економічну поведінку населення. Прикладний аналіз доступності фінансових послуг у вибраних країнах підтвердив наявність глобального тренду оптимізації фізичної фінансової інфраструктури на тлі зростання ролі цифрових каналів, що зумовлює зміну підходів до оцінювання рівня фінансової інклюзії.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з розробленням інтегральних показників фінансової інклюзії, які одночасно враховуватимуть інституційний, цифровий та поведінковий складники доступу до фінансових послуг у різних соціально-економічних контекстах.

Список використаних джерел

1. Микитась А. В. Фінансова інклюзія як стратегічний пріоритет держави. *European experience and its application in training in economics and management* : Proceedings of scientific and pedagogical internship. Riga: Baltija Publishing, 2025. P. 178–180. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-530-3-59>

(дата звернення: 22.01.2026).

2. Kamis R. Digital financial inclusion and payment growth. *International Journal of Research and Innovation in Social Science*. 2025. Vol. 9, No. 11. P. 4708–4719. DOI: <https://doi.org/10.47772/IJRIS.2025.91100369> (дата звернення: 22.01.2026).

3. Онищенко С. В., Глушко А. Д. Фінансова та цифрова інклюзія ветеранів. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*. 2024. № 15. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2024-15-03-04> (дата звернення: 22.01.2026).

4. Олейнікова Л. Г., Череп А. В., Будько Д. З. Фінансова інклюзія як індикатор національної безпеки. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2023. Т. 8. № 3. С. 324–329. DOI: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2023-3-49> (дата звернення: 22.01.2026).

5. Shapoval Y. Financial depth and financial inclusion as a catalyst for social finance in Ukraine. *Banks and Bank Systems*. 2025. Vol. 20, No. 4. P. 215–227. DOI: [http://dx.doi.org/10.21511/bbs.20\(4\).2025.17](http://dx.doi.org/10.21511/bbs.20(4).2025.17) (дата звернення: 22.01.2026).

6. Ставерська Т. О., Жилякова О. В., Лисак Г. Г. Роль фінансової грамотності у забезпеченні фінансової стабільності держави. *Інвестиції: практика та досвід*. 2025. № 4. С. 103–109. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2025.4.103> (дата звернення: 22.01.2026).

7. Zhou Z., Zhou X., Zhong H., Zhang X. Bridging social responsibility and grassroots finance: Evaluating the impact of firms' targeted pairing assistance on county digital financial inclusion. *Research in International Business and Finance*. 2025. Vol. 76. Article 102839. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.ribaf.2025.102839> (дата звернення: 22.01.2026).

8. Digital and traditional financial inclusion: Trends and drivers / M. Sha'ban et al. *Research in International Business and Finance*. 2024. Vol. 72. Part B. Article 102528. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.ribaf.2024.102528> (дата звернення: 22.01.2026).

9. Dhahri S., Omri A., Mirza N. Information technology and financial development for achieving sustainable development goals. *Research in International Business and Finance*. 2024. Vol. 67. Part A. Article 102156. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.ribaf.2023.102156> (дата звернення: 22.01.2026).
10. Mobile fintech, digital financial inclusion, and gender gap at the bottom of the pyramid / M. Ashoer et al. *Procedia Computer Science*. 2024. Vol. 234. P. 1253–1260. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.procs.2024.03.122> (дата звернення: 22.01.2026).
11. Kodongo O. Financial inclusion effects of engaging with the fintech ecosystem. *International Review of Economics & Finance*. 2024. Vol. 96. Part B. Article 103671. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.iref.2024.103671> (дата звернення: 22.01.2026).
12. Greben S., Mihus I. Bridging the gap: The transformative role of financial inclusion in building financial capability. *Pedagogy and Education Management Review*. 2025. No. 3(21). P. 312–319. DOI: <https://doi.org/10.36690/2733-2039-2025-3-29-39> (дата звернення: 22.01.2026).
13. Серeda O. Ринок фінансових послуг та фінансова інклюзія: досвід ЄС. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*. 2025. № 22. С. 153–164. DOI: <https://doi.org/10.32782/2708-0366/2024.22.17> (дата звернення: 22.01.2026).
14. Краус К., Краус Н., Поченчук Г. Інституціональні аспекти та цифровізація фінансової інклюзії. *Innovation and Sustainability*. 2022. № 2. С. 18–28. DOI: <https://doi.org/10.31649/ins.2022.2.18.28> (дата звернення: 22.01.2026).
15. Десятнюк О., Крисоватий А., Птащенко О. Стан та тенденції розвитку фінансової інклюзії в Україні. *Світ фінансів*. 2023. № 3 (76). С. 21–34. URL: <http://sf.wunu.edu.ua/index.php/sf/article/view/1629> (дата звернення: 22.01.2026).
16. Ліпич Л. Г., Надейко М. М. Сучасні тенденції розвитку фінансової системи України в умовах глобальних трансформацій. *Актуальні питання економічних наук*. 2025. № 16. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.17769160> (дата звернення: 22.01.2026).

17. Орехов М. Управління моделями фінансової інклюзії у контексті розвитку глобальної діджиталізації. *Економіка і організація управління*. 2022. № 1. С. 127–139. DOI: <https://doi.org/10.31558/2307-2318.2022.1.13> (дата звернення: 22.01.2026).
18. Klapper L., Singer D., Starita L., Norris A. The Global Findex Database 2025: Connectivity and Financial Inclusion in the Digital Economy. The World Bank, 2025. 342 p. URL: <https://www.worldbank.org/en/publication/globalfindex> (дата звернення: 22.01.2026).
19. The Mobile Economy 2023. *GSMA*. URL: <https://www.gsma.com/solutions-and-impact/connectivity-for-good/mobile-economy/wp-content/uploads/2023/03/270223-The-Mobile-Economy-2023.pdf> (дата звернення: 22.01.2026).
20. Financial Access Survey (FAS). *IMF*. URL: [https://data.imf.org/en/Data-Explorer?datasetUrn=IMF.STA:FAS\(4.0.0\)](https://data.imf.org/en/Data-Explorer?datasetUrn=IMF.STA:FAS(4.0.0)) (дата звернення: 22.01.2026).